

УДК 37.018.1(510)

Порівняльна характеристика фізичного виховання в школах України та КНР

Наталія Джгун,

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник кандидат педагогічних наук, доцент *А.С. Калашник*

Виховання за китайським зразком

Фізична культура і спорт відіграють важливу роль у формуванні, зміцненні, збереженні здоров'я громадян країн світу, підвищенні працездатності та збільшенні тривалості активного життя. Разом з тим в Україні на сьогодні має місце недооцінка соціально-економічної, оздоровчої і виховної ролі фізичної культури і спорту, відсутня чітко скоординована програма взаємодії різних державних структур і громадських організацій, які беруть участь у фізкультурно-спортивному русі, що негативно позначається на здоров'ї населення і соціально-економічному розвитку держави.

Значне зниження рівня життя, порушення екологічної рівноваги та гіподинамія, що спостерігаються за останні роки, призвели до значного погіршення фізичного розвитку людей і рівня їх здоров'я. За даними відкритих джерел інформації, в останні три роки (2009–2011) спостерігалась тенденція до зниження середньої тривалості життя у чоловіків з 66 до 63 років, у жінок з 75 до 73 років, а середня тривалість життя в Україні значно нижча світових показників. За цей же час збільшилася захворюваність населення на гіпертонію в 3 рази, стенокардію — в 2,4 рази, а інфаркт міокарду — на 30 відсотків [1, с. 1].

Внаслідок активного недофінансування, під загрозою повної руйнації перебу-

ває в цілому досить ефективна система підготовки спортсменів високого класу, які сприяють підвищенню міжнародного авторитету України. Значно скорочується мережа дитячо-юнацьких спортивних шкіл, кількість національних змагань і навчально-тренувальних зборів. Продовжується перехід висококваліфікованих фахівців і спортсменів в інші сфери діяльності та їх виїзд на роботу за кордон.

Шитаннями теорії фізичного виховання в школах займалися В.Зайцева, Р. Ситник, П. Мірер, С. Дятленко. Досить корисні поради та цікаві думки щодо практичної організації системи шкільного та позакласного фізичного виховання можна знайти в роботах колишніх спортсменів, які перейшли на тренерську (тобто, педагогічну) роботу: Д. Деменков, І. Турчик, С. Чешейко, Н. Кравченко. Певні аспекти організації фізичного виховання в китайській школі висвітлені в роботах Т. Зепалової та М. Баранова, але вони містять дещо застарілі дані.

Останнім часом в ЗМІ все більше лунають повідомлення про незадовільний стан здоров'я українських школярів, який призводить до летальних випадків у дітей та юнацтва на уроках фізичної культури. Виникає парадоксальна ситуація — уроки фізичної культури в закладах освіти, які покликані зміцнювати здоров'я дітей та

молоді, натомість руйнують його. З одного боку, ці випадки трапляються внаслідок тотального зниження рівня здоров'я та фізичної активності українського суспільства в цілому (більшість дітей народжуються з певними фізичними вадами внаслідок некоректної поведінки матерів під час вагітності та зниження якості генофонду української нації), але з іншого — це результат механічного підходу системи освіти до вирішення проблем фізичного виховання в школі.

Метою даної статті є проведення компаративного аналізу системи фізичного виховання в національній школі України та КНР. Меті статті підпорядковані конкретні завдання: Нарисово проаналізувати стан фізичного виховання в українській школі.

Надати характеристику процесу фізичного виховання в закладах середньої освіти КНР.

Висвітлити альтернативні заходи підвищення стану здоров'я школярів, які використовуються в китайській школі.

В 2009 р. Міністерство освіти та науки України запровадило нову програму з фізкультури для учнів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (розробники: доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Т.Ю. Круцевич, кандидат наук з фізичного виховання і спорту

І.Х. Турчик, кандидат педагогічних наук О.М. Лакіза, головний спеціаліст Міністерства освіти і науки України С.М. Дятленко, вчителі-практики Н.С. Кравченко, С.М. Чешейко, Д.В. Деменков), яка спростила контрольні нормативи з фізкультури і замінила частину вправ теорією фізкультури

Порівняльний аналіз норм фізичного навантаження для учнів 5–9 класів загальноосвітніх шкіл України надано у таблиці [4, с. 90].

днак можна зазначити, що механічне спрощення контрольних нормативів не може вважатися дієвим механізмом фізичного виховання. Натомість, в Китаї сьогодні спорт набуває особливої популярності, є дієвим механізмом підвищення загального рівня якості життя в країні. Держава безпосередньо контролює і створює всі необхідні умови для підтримання здоров'я своїх громадян та розвитку системи фізичної культури країни.

В Китаї питанню фізичного здоров'я надається велика увага майже з моменту народження дитини, фізичне виховання — це сімейна традиція китайських родин. «Починаючи з раннього віку, китайські діти із задоволенням приходять на заняття з факультативу (гуртка) тайдзицюань. Вже в 5–6 років виступають на змаганнях. Китайці вважають, що добрий стан

Старые и нынешние требования по физической нагрузке в школах*

	Бег на 60 метров				Бег до 1000 м (5-й класс - без учета времени). Бег 1500 м (9-й класс)				Подтягивание			
	Мальчики		Девочки		Мальчики		Девочки		Мальчики		Девочки (в висе лежа)	
	было	стало	было	стало	было	стало	было	стало	было	стало	было	стало
5-й класс	11,4 с	11,8 с	11,8 с	12 с	700 м	600 м	600 м	500 м	4 раза	2 раза	3 раза	3 раза
9-й класс	8, 9 с	10,4 с	9,4 с	11,4 с	11,5 мин. (2000 м)	7,3 мин. (1500 м)	9,1 мин. (1500 м)	6,2 мин. (1000 м)	6 раз	3 раза	9 раз	5 раз

	Отжимание				Прыжки в высоту				Прыжки в длину (с разбега)			
	Мальчики		Девочки		Мальчики		Девочки		Мальчики		Девочки	
	было	стало	было	стало	было	стало	было	стало	было	стало	было	стало
5-й класс	8 раз	6 раз	6 раз	4 раза	0,8 м	0,7 м	0,7 м	0,6 м	2,5 м	2,4 м	2,1 м	2 м
9-й класс	20 раз	12 раз	8 раз	8 раз	1,5 м	0,9 м	0,9 м	0,75 м	3,2 м	3,2 м	2,8 м	2,5 м

* В таблице приведены нормы ГТО на оценку «4» (было) в сравнении с современными требованиями среднего уровня (7 - 9 баллов).

здоров'я є необхідною умовою не тільки для досягнення успіху, але і для самого перебігу життя. Згідно з законодавством країни, кожна людина має дбати про стан власного здоров'я, оскільки воно належить країні. Хвора людина не може приносити країні користь, вона є тягарем для неї. В КНР питання збереження здоров'я кожного громадянина відносяться до соціальної програми «підвищення якості нації», основним положенням якої є те, що нація, яка є фізично хворою чи слабкою, не може вважатися якісною тому, що її представники не можуть якісно працювати [2].

Заклади освіти відіграють головну роль у прищепленні звички до фізичних навантажень молодшому поколінню китайців. Традиційно вважаючи фізичне виховання одним з чотирьох основних видів виховання в процесі становлення молодої людини, а школу — основним агентом соціалізації та виховання дитини, китайська наукова думка та практика спрямовують свої зусилля на пропаганду здорового способу життя, звички до фізичних вправ, рухових ігор тощо саме серед цієї категорії дітей. Навчальний процес організований таким чином, що дитина вимушена активно займатися фізичною діяльністю. До обов'язкових елементів фізичного виховання в процесі шкільної освіти входять наступні заходи:

Уроки фізичної культури (обов'язково — щоденно у другій половині дня, відсутня можливість невідвідування за медичними рекомендаціями. У випадках слабого здоров'я учня вчитель повинен забезпечити учня тим набором фізичних вправ, які будуть відповідати стану здоров'я учня).

Фізичні 5-хвилинки протягом уроку.

Спортивні позакласні заняття, відвідування яких впливає на загальний рейтинг учня, а досягнення в подальшому можуть принести учневі додаткові бали до загального балу атестату при вступі у вищий навчальний заклад.

Піші прогулянки та екскурсії в рамках інших занять (не рідше, ніж 2 рази на тиждень).

Спортивні змагання, в яких учні беруть участь разом з батьками (проводяться в рамках програми по зміцненню ланки родина — школа. Відмова батьків від участі у таких заходах може загрожувати їм адміністративними санкціями, оскільки буде вважатися відмовою займатися вихованням дитини).

Внаслідок того, що китайські учні, починаючи з 10-річного віку, здебільшого постійно мешкають на території навчального закладу, саме заняття спортом дозволяють вчителям та адміністрації школи організувати дозвілля учнів, контролювати рівень агресії в дитячому колективі, вирішувати локальні конфлікти, виховувати в учнях командний дух та почуття взаємодопомоги.

Традиційно в Китаї існує всеохоплююче зацікавлення бойовими видами мистецтв та оздоровленням, найпопулярнішим з яких сьогодні можна вважати Тай-дзи — гігієнічний комплекс народної пластичної гімнастики. Повільний пластичний тип рухів, асинхронність рухів кінцівок голови та тулуба створюють сотні можливих рухів, в яких проявляється індивідуальність і майстерність виконання. Тільки в офіційній комплекс включено 154 основні вправи [4; с. 18–24]. Гімнастика Тай-дзи застосовується для поліпшення загального стану здоров'я дитини, для індивідуальних, оздоровчих занять, широко застосовується в китайських санаторіях, будинках відпочинку, в школах. Ці заняття з дитинства прищеплюють китайцям повагу до своєї культури, своїх пращурів, діти отримують гарний фізичний розвиток, пізнають життєву філософію, вчать володіти власним тілом [3; с. 3; 8].

Серед молоді все більшої популярності набувають заняття спортивно-оздоровчим туризмом (СОТ). СОТ — засіб виховання, пізнання навколишнього середовища, усвідомлення місця людини в природі. Спортивно-оздоровчий туризм спрямований на «досягнення цільової функції держави Китаю — зміцнення здоров'я свого народу...» [2; с. 57–59]

Цікавим та корисним для України також може бути досвід китайської системи фізичного виховання щодо введення в розклад занять з танців. З першого вересня 2008 року танці є обов'язковим для вивчення предметом в китайських школах. Згідно з розпорядженням міністерства освіти викладаються сім видів класичного танцю — п'ять видів китайського танцю, два види закордонних танців. Спеціалізовані тренування проводяться на перервах та під час позакласних занять [5, 6, 7].

На нашу думку, для України доцільним може бути використання позитивного досвіду Китаю з поширення ідеї фізичного виховання як його традиційними методами (обов'язковість фізичного навантаження під час уроків фізичної культури в школі), так і альтернативними методами, до яких можна віднести впровадження танцювальних уроків, СОТ, фізичних 5-хвилинки, агітаційна робота, обов'язкові родинно-шкільні фізичні заходи, скасування практики повної відмови від фізичних навантажень учнів з вадами здоров'я. Робота має проводитися щодо підготовки педагогічних кадрів для сфери фізичного виховання: вчитель фізичної культури в школі має бути озброєним теоретичними та практичними знаннями та навичками з метою індивідуального підбору вправ учням з вадами здоров'я [9].

Дана стаття може слугувати підґрунтям для подальшої розробки питань, пов'язаних з оптимізацією та активізацією заходів фізичного виховання в національній школі України.

Література

1. *Ма, Цзиньган*. Організаційно-методичні основи розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Китаї / Цзиньган Ма. — Харків, 2005. — С. 57–59.
2. *Броннікова, І.* Школа тай-дзи / І. Броннікова, 2008. — С. 3
3. *Герина, О.* История физкультуры Китая. — СПб, 1999. — С. 18–24.
4. *Баранов, М.* Общеобразовательная средняя школа в Китае / М. Баранов // Школа и просвещение в народном Китае. — М., 1957. — С. 98–99.
5. *Зепалова, Т.* В китайской средней школе / Т. Зепалова // Школа и просвещение в народном Китае. — М., 1957. — С. 115–126.
6. *Мирер, П.* Ньюзмедіаспорт. О развитии дела физкультуры и спорта в Китае, в Украине / П. Мирер, 2006. — С. 7.
7. *Teng Shin Kou.* Children of China / Shin Kou Teng -Peking, China, 1995–73 p.
8. *Хунчжу, Инь.* Це КНР / Инь Хунчжу // Швидкий розвиток виховання дітей в Китаї, 2000. — с.4–6
9. *Калашник, Л.* Особливості застосування китайського досвіду родинного виховання в Україні / Л. Калашник // Ідеї опіки дітей та молоді в історико-педагогічній науці: зб. наук. праць. — Івано-Франківськ, 2005. — С. 119–123.

12.05.2012